

กลยุทธ์การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพและอาหารโดยชุมชน จังหวัดนครปฐม

Strategies to Develop Wellness and Gastronomy Tourism by Communities, Nakon Pathom Province

กิตติทัช เขียวฉอ้อน¹, และ นิลุบล คงเปรม²

Kittitach Keawchaoon¹, and Nilubon Kongprame²

คณมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม

Faculty of Humanities and Social Sciences, Nakhon Pathom Rajabhat University

E-mail: nilubon2557@gmail.com²

Received November 6, 2024; **Revised** November 16, 2024; **Accepted** November 30, 2024

Abstract

This research aimed to develop strategies for community-based wellness and gastronomy tourism management. This research was qualitative. The samples used in the study were 2 community leaders, 2 people each, 3 academics in community-based health tourism in Nakhon Pathom Province, and 3 people from relevant government and private agencies, totaling 10 people. The samples were obtained by determining the sample size without probability and using a specific selection method with focus group discussions. The tool used for data collection was the focus group discussion method. The data was analyzed using content analysis. The research results found that the strategies to develop wellness and gastronomy tourism by communities can be divided into 4 aspects: 1. The management potential of the tourist attraction 2. The potential of the public utility system and facilities 3. The service potential of the tourist attraction, and 4. The potential for outstanding identity and tourism activities.

Keywords: community-based wellness tourism; gastronomy tourism; strategies;

Nakon Pathom Province

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อการพัฒนากลยุทธ์การบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพและอาหาร โดยชุมชน การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาได้แก่ ผู้นำชุมชน 2 ชุมชน ชุมชนละ 2 คน นักวิชาการด้านการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพโดยชุมชน จังหวัดนครปฐม จำนวน 3 คน หน่วยงานภาครัฐและเอกชนที่เกี่ยวข้อง จำนวน 3 คน รวมทั้งสิ้น 10 คน ได้มาโดยการกำหนดขนาดแบบการสุ่มกลุ่มตัวอย่างที่ไม่ใช้ความน่าจะเป็น และใช้วิธีการคัดเลือกแบบเฉพาะเจาะจง ด้วยวิธีการสนทนากลุ่มย่อย เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แนวทางการสนทนากลุ่มย่อย ทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา Content Analysis ผลการวิจัยพบว่า กลยุทธ์การบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพและอาหารโดยชุมชน ที่มีประสิทธิภาพแบ่งออกเป็น 4 ด้าน ได้แก่ 1. ด้านศักยภาพการบริหารจัดการของแหล่งท่องเที่ยว 2. ด้านศักยภาพของของระบบสาธารณูปโภคสิ่งอำนวยความสะดวก 3. ด้านศักยภาพการให้บริการของแหล่งท่องเที่ยว และ 4. ด้านศักยภาพความโดดเด่นเป็นอัตลักษณ์และ กิจกรรมการท่องเที่ยว

คำสำคัญ: การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพโดยชุมชน; การท่องเที่ยวเชิงอาหาร; กลยุทธ์; จังหวัดนครปฐม

บทนำ

ยุทธศาสตร์การวิจัยและนวัตกรรม 20 ปี (พ.ศ. 2560 – 2579) ได้กำหนดวิสัยทัศน์ไว้ว่า ประเทศไทย ใช้การวิจัยและนวัตกรรมเป็นกำลังอำนาจแห่งชาติ เพื่อก้าวไปสู่ประเทศที่พัฒนาแล้วภายใน 20 ปี ด้วยความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน ซึ่งประกอบไปด้วย 4 ยุทธศาสตร์ ได้แก่ ยุทธศาสตร์ที่ 1 การวิจัยและนวัตกรรมเพื่อสร้างความมั่งคั่งทางเศรษฐกิจ ยุทธศาสตร์ที่ 2 การวิจัยและนวัตกรรมเพื่อพัฒนาสังคมและสิ่งแวดล้อม ยุทธศาสตร์ที่ 3 การวิจัยและนวัตกรรมเพื่อสร้างองค์ความรู้พื้นฐานของประเทศ และยุทธศาสตร์ที่ 4 การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน บุคลากรและระบบวิจัยและนวัตกรรมของประเทศ ซึ่งแผนงานวิจัยและนวัตกรรมสำคัญตามยุทธศาสตร์ที่ 1 ได้กล่าวถึงการท่องเที่ยวเชิงส่งเสริมสุขภาพ (Wellness tourism) มุ่งเน้นและส่งเสริมรายได้การบริการสุขภาพในมิติต่าง ๆ เช่น ธุรกิจบริการสุขภาพ ผลิตภัณฑ์สุขภาพและสมุนไพรไทยและการพัฒนารูปแบบธุรกิจใหม่ของการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ นอกจากนั้นยุทธศาสตร์ที่ 1 ยังกล่าวเชื่อมโยงแผนงานที่ 3 ทางด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมเพื่อส่งเสริมการผลิตรายการสร้างสรรค์รวมทั้งการส่งเสริมพลังท้องถิ่นและชุมชนท่องเที่ยว (Community based tourism: CBT) การศึกษาศักยภาพของชุมชนกับผู้ประกอบการในการนำเสนอกิจกรรมการท่องเที่ยวโดยชุมชนที่ตอบสนองตามความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย และยังสามารถพัฒนาชุมชนที่มีความโดดเด่นและหลากหลายในด้านต่างๆ เพื่อสร้างรายได้ในชุมชนจนนำไปสู่การสร้างเศรษฐกิจฐานรากที่เข้มแข็งและยั่งยืนได้ (Chompoonpanya and Rojanatrakul, 2022)

สถาบันด้านสุขภาพสากล (Global Wellness Institute: GWI) ได้ประเมินศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ ในปี 2567 จะเติบโตอย่างก้าวกระโดด และนักท่องเที่ยวจะมีการใช้จ่ายต่อหัวสูงประมาณ 50,000 บาท ต่อการเดินทางท่องเที่ยวหนึ่งครั้งซึ่งสูงกว่านักท่องเที่ยวปกติทั่วไปถึง 53 เปอร์เซ็นต์ ประกอบกับสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา-19 เป็นสิ่งกระตุ้นให้มนุษย์ได้ตระหนักและให้ความสำคัญกับสุขภาพและความเป็นอยู่มากขึ้น (Good health and well-being) ซึ่งสิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ส่งผลให้แต่ละประเทศให้ความสำคัญกับการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพมากยิ่งขึ้น รวมถึงประเทศไทยด้วยเช่นกัน จากงานวิจัยของมหาวิทยาลัยจอนส์ฮอปกินส์ ได้กล่าวว่า ในทวีปเอเชีย

ประเทศไทยครองอันดับ 1 เรื่องดัชนีความมั่นคงทางด้านสุขภาพ และอยู่อันดับที่ 6 ของโลก โดยประเทศไทยถือได้ว่าเป็นศูนย์กลางทางการแพทย์ (Medical Hub) ระดับโลก และมีโรงพยาบาลที่ได้รับการรับรอง JCI สูง ติดอันดับ 1 ใน 5 ของโลก ทำให้นักท่องเที่ยวเกิดความมั่นใจในการเข้ารับการรักษา และยังติดอันดับที่ 2 ของโลก จากการโหวตให้เป็นประเทศเป้าหมายที่อยากคนอยากมาท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ รองจากประเทศออสเตรเลีย จากการจัดอันดับของ Wellness Tourism Initiative 2020 อยู่อันดับ 5 ของโลก จาก Money UK เป็นสถานที่ที่คนเกษียณอายุอยากไปอยู่ที่สุด ทำให้นักท่องเที่ยวเกิดความมั่นใจระบบการรักษาพยาบาลของประเทศไทย และได้รับการโหวตเป็นประเทศปลายทางทางการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ รองจากประเทศออสเตรเลีย (Bangkokbiznews, 2024)

การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ (Wellness Tourism) ในต่างประเทศได้พัฒนาและยกระดับการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพให้ตอบสนองต่อความต้องการของนักท่องเที่ยว โดยการฟื้นฟูสุขภาพกาย สุขภาพจิต เช่น สปาไร้เสียง และธุรกิจจัดระเบียบความฝัน เป็นต้น ส่วนการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพในประเทศไทยนั้นมีมุ่งหมายหลัก คือการส่งเสริมสุขภาพที่ดีผ่านกิจกรรมหรือบริการทางสุขภาพที่ร่างกายและจิตใจ ภายใต้ความยั่งยืนและไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม โดยมีปัจจัยหลัก 3 ประการ ได้แก่ 1) การแพร่ระบาดของไวรัสโควิด 2) แนวโน้มการเสียชีวิตของโรคที่ไม่ติดต่อเรื้อรัง เช่น โรคเบาหวาน โรคหัวใจ เป็นต้น และ 3) การก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ โดยปัจจัยทั้ง 3 ประการ ส่งผลต่อลักษณะความต้องการและสิ่งที่แสวงหาผลิตภัณฑ์ การบริการเพื่อตอบโจทย์และบรรเทาปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นที่มีความเกี่ยวข้องกับสุขภาพของมนุษย์ในปัจจุบันซึ่งถือได้ว่าเป็นโอกาสสำหรับการท่องเที่ยวไทยในการที่จะชูวัฒนธรรม จุดเด่นของแหล่งท่องเที่ยวที่น่าพามาซึ่งการมีสุขภาพที่ดี (Tourism Authority of Thailand, 2024)

จังหวัดนครปฐม เป็นจังหวัดที่อยู่ในภาคกลางฝั่งตะวันตก บริเวณลุ่มแม่น้ำจีน โดยพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่ราบลุ่ม มีพื้นที่ใหญ่เป็นอันดับที่ 62 ของประเทศ ปัจจุบันจังหวัดนครปฐม มีแหล่งท่องเที่ยวที่มีความหลากหลายตามทรัพยากรในแหล่งท่องเที่ยวที่สามารถเดินทางมาท่องเที่ยวได้สะดวกและใกล้กรุงเทพฯ โดยแหล่งท่องเที่ยวกระจายอยู่ตามอำเภอต่าง ๆ เช่น อำเภอเมือง อำเภอนครชัยศรี อำเภอสมาปราน อำเภอบางเลน อำเภอพุทธมณฑล อำเภอกำแพงแสน เป็นต้น โดยแหล่งท่องเที่ยวในแต่ละชุมชนจะมีความโดดเด่นที่แตกต่างกันออกไป เช่น วิถีชีวิตชุมชนที่ผสมผสานความเป็นไทย จีน ที่ถ่ายทอดจากรุ่นสู่รุ่นผ่านทางดนตรีจีนที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะในพื้นที่ อาหารท้องถิ่น อาหารเพื่อสุขภาพ เกษตรอินทรีย์ สมุนไพร การนวดแผนไทยตามภูมิปัญญาของคนในพื้นที่ รวมทั้งกิจกรรมพื้นบ้านที่ยังสืบทอดมาจนปัจจุบัน จากความโดดเด่นดังกล่าวข้างต้น คณะนักวิจัยจึงได้ศึกษาศักยภาพพื้นที่ที่น่าร่งที่มีความพร้อมทางทรัพยากรทางการท่องเที่ยวในพื้นที่ ที่จะส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพโดยชุมชน จำนวน 2 ชุมชน ได้แก่ ชุมชนตลาดบางหลวง และชุมชนบ้านหัวอ่าว โดยทั้ง 2 ชุมชน ซึ่งเป็นชุมชนที่คณะนักวิจัยเคยมีงานวิจัยนำร่องมาแล้วในอดีต โดยได้เห็นถึงศักยภาพของชุมชนที่มีอยู่ อาทิ จุดเด่นของพื้นที่เพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยว จุดเด่นด้านความพร้อมของสิ่งอำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว ด้านกิจกรรมที่ชุมชนมีสำหรับรองรับนักท่องเที่ยว ด้านกลไกพื้นฐานที่ชุมชนใช้ในการบริหารการท่องเที่ยวในพื้นที่ในปัจจุบัน และด้วยจุดเด่นของชุมชนตลาดบางหลวง ที่มีการผสมผสานทางวัฒนธรรมในเรื่องของอาหาร โดยมีเมนูขึ้นชื่อที่น่าสนใจ อาทิ ขนมชุนเบี๊ยะ สุกี้โบราณ กุ้งแพทอด กาแฟโบราณเจียซุนเกี เป็นต้น และชุมชนบ้านหัวอ่าว ที่เป็นพื้นที่เกษตรอินทรีย์ ในการผลิตวัตถุดิบสำคัญที่นำมาใช้ประกอบอาหารและขนมไทย จำพวกพืชผักนานาชนิด เช่น ชะอม พักทอง พักข้าว มะนาว มะพร้าว ข้าวโพด ข้าวไรซ์เบอร์รี่ เป็นต้น

โดยทั้ง 2 ชุมชน มีความพร้อมที่จะพัฒนาให้เป็นชุมชนที่มีความโดดเด่นด้านการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพอาหารได้ แต่ด้วยจุดเด่นที่ชุมชนมีเป็นรากฐาน ที่ได้กล่าวไปนั้นคนในชุมชนยังขาดองค์ความรู้ ขาดระบบ ที่ใช้เพื่อการ

พัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพและอาหารโดยชุมชนที่จะสามารถนำพาให้การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพและอาหารโดยชุมชนให้เกิดขึ้นได้ เช่น ระบบและกลไกในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพและอาหารโดยชุมชน การพัฒนาอบรมบุคลากรในพื้นที่เพื่อยกระดับการบริหารจัดการการท่องเที่ยวและการเข้ารับการประเมินมาตรฐานการท่องเที่ยวโดยชุมชน เพื่อการพัฒนาต่อยอดการท่องเที่ยวในพื้นที่ให้เป็นที่รู้จัก และสร้างเครือข่ายเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพและอาหารในพื้นที่

ด้วยประเด็นที่ได้กล่าวไปนั้น คณะนักวิจัยจึงต้องการสร้างระบบและกลไกการบริหารงานของชุมชนให้มีประสิทธิภาพ เพื่อพัฒนาเป็นกลยุทธ์เพื่อการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพและอาหารโดยชุมชน จังหวัดนครปฐม และดำเนินการพัฒนาศักยภาพของคนในชุมชน ให้มีความรู้ ความสามารถในการบริหารจัดการเพื่อเป็นการเตรียมความพร้อมรองรับการดำเนินงานในระบบและกลไก และหาเครือข่ายเพื่อสนับสนุนการดำเนินงานแก่ชุมชน ทั้งหน่วยงานภาครัฐ และภาคเอกชน เพื่อให้การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพและอาหารในจังหวัดนครปฐม สามารถเกิดขึ้นและสร้างรายได้ให้แก่คนในชุมชน เพื่อความอยู่ดี มีความสุข และยังเป็นการเพิ่มขีดความสามารถของประเทศ เพื่อการสร้างรายได้และพัฒนาสู่ความยั่งยืนได้ (Sarobon, 2013)

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อพัฒนากลยุทธ์การบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพและอาหารโดยชุมชน

ขอบเขตการวิจัย

ขอบเขตด้านเนื้อหา ศึกษาแนวความคิดการท่องเที่ยวโดยชุมชน ศักยภาพของชุมชนในการบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยว ความโดดเด่นของชุมชนด้านอาหารและสุขภาพเพื่อสนับสนุนการท่องเที่ยว

ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร คือ ผู้นำชุมชนที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพและอาหารโดยชุมชน จังหวัดนครปฐม ประกอบด้วย ชุมชนตลาดบางหลวง ชุมชนบ้านหัวอ่าว รวมถึงหน่วยงานภาครัฐและเอกชนที่เกี่ยวข้อง

กลุ่มตัวอย่าง คือ คัดเลือกโดยไม่ใช้ความน่าจะเป็น โดยการเลือกกลุ่มเป้าหมายแบบเจาะจง โดยกำหนดคุณสมบัติเป็นผู้มีความรู้ ประสบการณ์และมีส่วนเกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการการท่องเที่ยวชุมชนในพื้นที่ และกำหนดขนาดของภาวชนทากลุ่มที่เหมาะสมคือ 6-10 คน (Fleetwood, 2021) ประกอบด้วย ผู้นำชุมชน 2 ชุมชน ชุมชนละ 2 คน นักวิชาการด้านการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพโดยชุมชน จังหวัดนครปฐม จำนวน 2 คน หน่วยงานภาครัฐและเอกชนที่เกี่ยวข้อง จำนวน 4 คน รวมทั้งสิ้น 10 คน

ขอบเขตด้านพื้นที่ การวิจัยในครั้งนี้ศึกษาในพื้นที่ ชุมชนบ้านหัวอ่าว อำเภอสามพราน และชุมชนตลาดบางหลวง รต.122 อำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม

ขอบเขตด้านเวลา ผู้วิจัยทำการเก็บรวบรวมข้อมูล ณ พื้นที่ที่กำหนดไว้ เริ่มตั้งแต่ 7 กุมภาพันธ์ 2566 ถึง 31 มกราคม 2567

ทบทวนวรรณกรรม

การจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน (Community-based tourism – CBT) เป็นรูปแบบการดำเนินงานด้านการท่องเที่ยวที่มีพื้นฐานที่สำคัญของชุมชนเป็นหลักสำคัญได้แก่ ด้านสังคม ด้านวัฒนธรรม และ ด้านสิ่งแวดล้อม โดยรูปแบบของการท่องเที่ยวที่จะถูกกำหนดขึ้นโดยคนในชุมชน ซึ่งกล่าวได้ว่าเป็นเจ้าของและผู้ดูแลแหล่งท่องเที่ยว เพื่อการสร้างรูปแบบการท่องเที่ยวที่เหมาะสมกับพื้นที่ของตนเองและเกิดการเรียนรู้ระหว่างนักท่องเที่ยวกับคนในชุมชน ทั้งนี้เพื่อประโยชน์แก่คนชุมชนทั้งเป็นการอนุรักษ์ภูมิปัญญา อนุรักษ์ประเพณีและวัฒนธรรม และที่สำคัญคือการสร้างรายได้หมุนเวียนให้คนในชุมชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น (Manirochana, 2017) ดังนั้นการท่องเที่ยวโดยชุมชนถือเป็นการบริหารการท่องเที่ยวโดยคนในชุมชนผู้เป็นเจ้าของพื้นที่โดยปราศจากเงื่อนไขในการดำเนินงานเหมือนธุรกิจท่องเที่ยวประเภทอื่นที่บริหารงานโดยเอกชน ทั้งนี้ประสิทธิภาพของการท่องเที่ยวชุมชนในบางมิติจึงต้องได้รับการออกแบบวางแผน หรืออาจต้องได้รับความช่วยเหลือโดยหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชน ให้เข้ามามีส่วนร่วมเพื่อให้เกิดการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนมีประสิทธิภาพและส่งผลให้คนในชุมชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นอย่างยั่งยืนได้ (Harwood et al., 2010)

สรุปได้ว่า การท่องเที่ยวโดยชุมชนคือการดำเนินกิจกรรมทางการท่องเที่ยวด้วยคนในชุมชน ซึ่งเป็นเจ้าของพื้นที่การท่องเที่ยว เพื่อประโยชน์ในการสร้างรายได้แก่คนในชุมชน และ เพื่อการอนุรักษ์ประเพณี วัฒนธรรม และภูมิปัญญาท้องถิ่น

ข้อมูลพื้นที่ชุมชนบ้านหัวอ่าว

ชุมชนบ้านหัวอ่าว ตั้งอยู่หมู่ที่ 5 ตำบลบางช้าง อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม บนพื้นที่ 80 ไร่ เป็นชุมชนที่ประยุกต์ใช้แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อการแก้ไขปัญหาภายในชุมชน ผ่านการเรียนรู้ร่วมกันของคนในชุมชน เพื่อสร้างความแข็งแกร่ง และให้เกิดการพัฒนาในทุก ๆ ด้าน โดยมีผลผลิตทางการเกษตรขึ้นชื่อ เช่น ฝรั่ง ผักอินทรีย์ ผลไม้ปลอดสารพิษ และผลผลิตทางการเกษตรอื่น ๆ ตามฤดูกาล (Office of the National Economic and Social Development Council, 2020) ทั้งนี้ด้วยเป้าหมายเพื่อความสุขของคนในชุมชนในด้านต่าง ๆ ดังนี้ 1) การมีสุขภาพกายที่ดีขึ้นของคนในชุมชนเนื่องจากการบริโภคผลผลิตทางการเกษตรที่ปลอดสารเคมี จากการทำเกษตรด้วยตนเอง 2) การมีสุขภาพทางจิตใจที่ดีด้วยคนในชุมชนสามารถมีประกอบอาชีพทางการเกษตรสามารถพึ่งพาตนเอง คนในครอบครัวอยู่รวมกันอย่างอบอุ่น 3) การสร้างรายได้เลี้ยงดูตนเองจากการประกอบอาชีพทางการเกษตร ที่ผลผลิตจากการทำเกษตรอินทรีย์เป็นที่ต้องการของตลาด 4) การทำเกษตรมีต้นทุนในการผลิตที่ต่ำลงเนื่องจากสามารถผลิตปุ๋ยจากธรรมชาติได้ด้วยตนเองโดยปราศจากสารเคมี 5) ในชุมชนมีสภาพแวดล้อมที่ดีขึ้นเนื่องจากเป็นพื้นที่ปราศจากสารเคมี 6) การพัฒนาตนเองจนเป็นศูนย์การเรียนรู้เพื่อการศึกษาด้านการทำเกษตรอินทรีย์ และเผยแพร่แก่สาธารณะชนอย่างกว้างขวาง (The Government Public Relations Department, 2023)

ข้อมูลพื้นที่ชุมชนตลาดบางหลวง รศ.122

ตลาดบางหลวง รศ.122 ตั้งอยู่ที่ อำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม เป็นชุมชนเก่าแก่กว่า 100 ปี ก่อตั้งขึ้นราว ร.ศ.122 หรือ พ.ศ. 2446 ที่ยังคงรักษาอัตลักษณ์ชุมชนที่มีวัฒนธรรมไทย-จีน อันโดดเด่นได้อย่างสมบูรณ์ ด้วยเหตุที่ชุมชนมีที่ตั้งอยู่ริมแม่น้ำท่าจีนในอดีตที่ผ่านมาจึงเป็นแหล่งทำการค้าที่มีชื่อเสียง จนกระทั่งความเจริญของเมืองเข้ามามีการสร้างถนน เพื่อเข้าถึงในหลายเส้นทาง ความสะดวกในการเข้าถึงมีมากขึ้น จึงส่งผลให้การค้าริมน้ำได้รับความนิยมน้อยลง โดยชุมชนยังคงได้ใช้ประโยชน์ในด้านทัศนียภาพอันสวยงามสำหรับการท่องเที่ยวและมาเยือน

ของนักท่องเที่ยว (Tourism Authority of Thailand, 2024) พื้นที่ภายในบริเวณตลาดบางหลวงจะเป็นลักษณะบ้านไม้ 2 ชั้น หันหน้าเข้าหากันประมาณ 68 หลัง มีลักษณะของสิ่งปลูกสร้างที่ยังคงรักษาเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมไทย-จีน ไว้ได้อย่างสมบูรณ์แบบ

สรุปได้ว่า ทั้ง 2 ชุมชน ได้แก่ชุมชนบ้านหัวอ่าว และ ชุมชนตลาดบางหลวง รศ.122 ต่างมีจุดโดดเด่นของพื้นที่ท่องเที่ยว ที่แตกต่างกันออกไปโดยเป็นลักษณะโดดเด่นเฉพาะพื้นที่ ซึ่งสามารถใช้เป็นจุดขายเพื่อสร้างความสนใจของนักท่องเที่ยวได้เป็นอย่างดี

จากการทบทวนแนวความคิด การจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน ตลอดจนบริบทของพื้นที่ทั้ง 2 ชุมชน ได้แก่ ชุมชนบ้านหัวอ่าว และ ชุมชนตลาดบางหลวง รศ.122 ที่มีความโดดเด่นเฉพาะพื้นที่ที่แตกต่างกันออกไป โดยประกอบไปด้วยความโดดเด่นทั้งด้านการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพและอาหาร โดยในการวิจัยนี้ผู้วิจัยจึงได้นำมาเป็นข้อมูลเพื่อการสร้างกลยุทธ์การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพและอาหารโดยชุมชน จังหวัดนครปฐม

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง กลยุทธ์การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพและอาหารโดยชุมชน จังหวัด นครปฐม ดำเนินการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) โดยการจัดสนทนากลุ่ม (Focus group) ด้วยขั้นตอนต่อไปนี้

1) การศึกษาในเชิงเอกสาร (Documentary Study) ทำการศึกษาและรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร และหลักฐานที่เกี่ยวข้องจากงานวิจัย และเอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนากลยุทธ์ และการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพและอาหารโดยชุมชน

2) การพัฒนากลยุทธ์การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพและอาหารโดยชุมชน จังหวัดนครปฐม ผู้วิจัยใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพโดยการการจัดสนทนากลุ่ม เพื่อทราบถึงแนวทางในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวในปัจจุบัน รวมถึง การการร่วมวิเคราะห์สภาพปัญหาด้านการจัดการการท่องเที่ยวในปัจจุบันพร้อมทั้งหาแนวทางแก้ไข ตลอดจนการแสดงความคิดเห็น เพื่อกำหนดทิศทางการดำเนินงานและนำไปสู่ กลยุทธ์การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพและอาหารโดยชุมชน จังหวัดนครปฐม โดยมีกระบวนการดังนี้

(1) จัดการสนทนากลุ่มโดยเชิญผู้ที่เกี่ยวข้องโดยกำหนดคุณสมบัติเป็นผู้มีความรู้ ประสบการณ์และมีส่วนเกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการการท่องเที่ยวชุมชนในพื้นที่

(2) รวบรวมข้อมูลจากการจัดสนทนากลุ่ม

(3) นำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์และสรุปผล

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant)

การวิจัยเป็นการศึกษาวิจัยในเชิงลึกมุ่งเน้นการสัมภาษณ์และประชุมกลุ่มย่อย (Focus Group) โดยกำหนดคุณสมบัติเป็นผู้มีความรู้ประสบการณ์และมีส่วนเกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการการท่องเที่ยวชุมชนในพื้นที่ ได้จากการเลือกแบบเจาะจง (purposive sampling) ประกอบไปด้วย ผู้นำชุมชน 2 ชุมชน ชุมชนละ 2 คน นักวิชาการด้านการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพโดยชุมชน จังหวัดนครปฐม จำนวน 3 คน หน่วยงานภาครัฐและเอกชนที่เกี่ยวข้องจำนวน 3 คน รวมทั้งสิ้น 10 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

การดำเนินการตามโครงการวิจัยดังกล่าว เน้นการศึกษาวิเคราะห์การดำเนินงาน และสภาพปัญหาด้านการท่องเที่ยวของชุมชนและมุ่งเน้นการมีส่วนร่วมทั้งการเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้องแล้วจึงนำไปสู่การจัดประชุมกลุ่มย่อย (Focus Group) เพื่อกำหนดทิศทางเพื่อการดำเนินงานที่สามารถใช้เป็นกลยุทธ์เพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพและอาหารโดยชุมชน จังหวัดนครปฐมได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยดำเนินการและใช้เครื่องมือที่สำคัญ ได้แก่ แนวทางการสนทนากลุ่มและผ่านการตรวจสอบจากผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 3 ท่าน, ผู้ดำเนินการสนทนากลุ่ม (Moderator), ผู้จดบันทึก (Note taker), ผู้ช่วยวิจัย, PDCA เชิงโครงสร้างของชุมชน

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลอย่างหลากหลายเพื่อให้ได้ข้อมูลที่มีคุณภาพ ตรงตามวัตถุประสงค์ของการศึกษา โดยมีวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังต่อไปนี้

(1) การลงพื้นที่เพื่อรวบรวมข้อมูล

(2) การประชุมกลุ่มย่อย (Focus Group) ร่วมกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อพัฒนากลยุทธ์การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพและอาหารโดยชุมชน จังหวัดนครปฐม

การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา (Content Analysis)

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยพบว่า กลยุทธ์การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพและอาหารโดยชุมชน จังหวัดนครปฐม แบ่งออกเป็น 4 ด้าน ดังนี้

ด้านที่ 1 ด้านศักยภาพการบริหารจัดการของแหล่งท่องเที่ยว

การจัดระบบการดำเนินงานของแหล่งท่องเที่ยวในชุมชนมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง เพราะถือเป็นการวางระบบการดำเนินงานด้านการท่องเที่ยวโดยคนในชุมชน ให้สามารถปฏิบัติหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายภายใต้ความรับผิดชอบของตนเองได้อย่างมีประสิทธิภาพ จากนั้นผู้นำชุมชนจะต้องทำให้พื้นที่ท่องเที่ยวของตนเองเป็นที่รู้จักด้วยการหาเครื่องช่วยทั้งภาครัฐและภาคเอกชนเพื่อให้การสนับสนุน อีกทั้งยังสามารถสร้างชื่อเสียงแก่ชุมชนด้วยตนเอง ให้เป็นที่รู้จักโดยอาศัยการใช้สื่อรูปแบบใหม่ที่เป็นที่นิยมในสังคมออนไลน์ รวมถึงการใช้บล็อกเกอร์หรือผู้ที่ชื่นชอบเป็นที่รู้จักเป็นผู้ประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวเพื่อช่วยส่งเสริมการท่องเที่ยวได้อย่างยั่งยืน ในด้านแหล่งท่องเที่ยวต้องมีแนวทางในการพัฒนาการท่องเที่ยวที่มีอยู่ให้น่าสนใจ จัดสรรพื้นที่เพื่อดำเนินกิจกรรมด้านการท่องเที่ยวได้อย่างเหมาะสมและให้ความสำคัญกับการท่องเที่ยวที่ไม่ส่งผลกระทบต่อธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมภายในชุมชนที่เป็นเสมือนเอกลักษณ์ของแต่ละพื้นที่ที่ดำเนินมาอย่างยาวนาน อีกประเด็นที่ถือเป็นการสร้างภาพลักษณ์ที่ดีแก่ชุมชน คือการที่แหล่งท่องเที่ยวให้ความสำคัญต่อการดูแลความปลอดภัยของนักท่องเที่ยว

ด้านที่ 2 ด้านศักยภาพของระบบสาธารณูปโภคและสิ่งอำนวยความสะดวก

แหล่งท่องเที่ยวจะสามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวได้ด้วยการมีเส้นทางเข้าถึงที่มีความสะดวก ปลอดภัย และภายในแหล่งท่องเที่ยวต้องเตรียมความพร้อมด้านสิ่งอำนวยความสะดวกพื้นฐานแก่นักท่องเที่ยว เช่น การจัดเตรียมสิ่งอำนวยความสะดวก อาทิ รถเข็นวีลแชร์ สร้างทางลาด จุดนั่งพักคอยแก่ผู้สูงอายุและผู้ที่ต้องการความช่วยเหลือ มีห้องสุขาที่มีความสะอาด มีความพร้อมเพื่อการใช้งานและมีการดูแลทำความสะอาดอย่างสม่ำเสมอ

มีห้องน้ำเฉพาะสำหรับผู้สูงอายุและผู้ที่ต้องการความช่วยเหลือ มีการจัดเตรียมอาหารและเครื่องดื่มให้พร้อมโดยเน้นความหลากหลาย ความสะอาด และเมนูอาหารที่แสดงความเป็นท้องถิ่น เพื่อช่วยเสริมอรรถรสของการท่องเที่ยวในชุมชน มีการประสานงานจัดเตรียมที่พักเพื่อการรองรับนักท่องเที่ยวที่ต้องการค้างแรม และที่ขาดไม่ได้คือชุมชนต้องการจัดการสิ่งปฏิกูลภายในชุมชนอย่างเป็นระบบพร้อมกับการบำรุงรักษาทรัพยากรด้านการท่องเที่ยวให้อยู่ในสภาพพร้อมใช้งานตลอดเวลา

ด้านที่ 3 ด้านศักยภาพการให้บริการของแหล่งท่องเที่ยว

การพัฒนาการท่องเที่ยวในท้องถิ่นไม่เพียงแต่เกี่ยวข้องกับการดึงดูดนักท่องเที่ยวเข้ามา แต่ยังรวมไปถึงการสร้างประทับใจ สร้างประสบการณ์ที่ดีอย่างยั่งยืนให้กับนักท่องเที่ยว ซึ่งมีประกอบด้วยหลายประเด็นที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ การต้อนรับอย่างสุภาพเป็นมิตรอย่างอบอุ่น ตั้งแต่แรกพบเพื่อเป็นการเปิดประสบการณ์ด้านบวกแก่นักท่องเที่ยว มีการจัดเตรียมมัคคุเทศก์ให้ข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวเพื่อเป็นการสร้างการเรียนรู้ด้วยการบอกเล่าเรื่องราวในชุมชนแก่นักท่องเที่ยว มีกิจกรรมเพื่อการสร้างประสบการณ์ที่หลากหลายแก่นักท่องเที่ยว เชิญชวนนักท่องเที่ยวด้วยการจัดกิจกรรมพิเศษตามฤดูกาล ตลอดระยะเวลาที่นักท่องเที่ยวใช้เวลาในชุมชนนั้น ชุมชนต้องมีการจัดเตรียมอุปกรณ์ปฐมพยาบาลเพื่อใช้สำหรับกรณีมีเหตุฉุกเฉินจำเป็นแก่นักท่องเที่ยว และเป็นสาเหตุให้ผู้นำชุมชนต้องให้การฝึกอบรมแก่บุคลากรผู้ให้บริการภายในแหล่งท่องเที่ยวอย่างสม่ำเสมอเพื่อประสิทธิภาพการให้บริการอย่างมืออาชีพ และก่อนนักท่องเที่ยวเดินทางกลับควรมีการจัดสรรพื้นที่สำหรับจำหน่ายสินค้าผลิตภัณฑ์ชุมชน ทั้งนี้เพื่อเป็นการเพิ่มรายได้แก่ชุมชนและเป็นการสร้างความทรงจำที่ดีแก่นักท่องเที่ยว

ด้านที่ 4 ด้านศักยภาพ ด้านความโดดเด่นเป็นอัตลักษณ์และกิจกรรมการท่องเที่ยว

การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวชุมชนเพื่อการสร้างความโดดเด่นและยั่งยืนเป็นเรื่องสำคัญอย่างมาก เนื่องจากแต่ละชุมชนมีความโดดเด่นเฉพาะตัวที่แตกต่างกันออกไป ดังนั้นชุมชนจะต้องหาจุดแข็งของตนเองเพื่อพัฒนาเป็นความโดดเด่นเพื่อใช้ในการประชาสัมพันธ์ให้เป็นที่รู้จักแก่นักท่องเที่ยว เช่น 1) ชุมชนตลาดบางหลวง รศ. 122 เป็นชุมชนที่มีความโดดเด่นในการผสมผสานของวัฒนธรรมไทยจีนอย่างลงตัว มีอาหารท้องถิ่นขึ้นชื่อที่สืบทอดมาแต่โบราณ เช่น ขนมขุมนเปียะ ข้าวเกรียบปากหม้อโบราณ มีเทศกาลต่างๆ ที่มีการจัดอย่างต่อเนื่อง มีผลิตภัณฑ์ชุมชนที่หลากหลาย มีการส่งเสริมกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการสุขภาพคือ “ดนตรีบำบัด” และยังมีผู้นำชุมชนกับทีมงานด้านการท่องเที่ยวที่มีประสิทธิภาพซึ่งดำเนินงานร่วมกับหน่วยงานภาครัฐเพื่อสนับสนุนด้านการท่องเที่ยวในชุมชน 2) ชุมชนบ้านหัวอ่าว มีจุดแข็งด้านการทำเกษตรอินทรีย์ ที่มุ่งเน้นการสร้างผลผลิตทางเกษตรเพื่อการประกอบอาหารที่ปลอดภัยและดีต่อสุขภาพ ชุมชนนี้มีผลิตภัณฑ์ขึ้นชื่อหลายอย่างที่ได้รับการส่งเสริมและพัฒนาจนผลิตภัณฑ์ชุมชนเป็นที่รู้จัก เช่น น้ำฝรั่งคั้นสดปลอดสารเคมี พืชผักสวนครัวที่เป็นผลผลิตจากการทำเกษตรอินทรีย์ของคนในพื้นที่ การพัฒนาตนเองเป็นศูนย์การเรียนรู้ด้านการทำเกษตรอินทรีย์ที่เปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวได้เข้ามาเรียนรู้และทดลองทำด้วยตนเอง มีการยกระดับผลิตภัณฑ์จากการทำเกษตรอินทรีย์ เช่น การพัฒนาสูตรอาหารจากวัตถุดิบปลอดสารเคมีเพื่อสร้างความสนใจในกลุ่มผู้บริโภคที่ใส่ใจสุขภาพ เป็นต้น ที่กล่าวมาจึงถือเป็นการสร้างความโดดเด่นและช่วยสร้างมูลค่าเพิ่มให้ชุมชนด้วยจุดแข็งที่ตนเองมีอยู่

อภิปรายผล

ผลจากการวิจัย พบว่า ด้านที่ 1 ด้านศักยภาพการบริหารจัดการของแหล่งท่องเที่ยว ในประเด็นการใช้สื่อรูปแบบใหม่ที่เป็นที่นิยมในสังคมออนไลน์ รวมถึงการจับล็อกเกอร์ทำการประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยว เพื่อช่วยส่งเสริมการท่องเที่ยว สอดคล้องกับ Treethanya and Kampangeaw (2022) ได้ศึกษาเรื่อง การพัฒนาสื่อประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในเขตภาคกลางปริมณฑล พบว่า การพัฒนาอัตลักษณ์ของพื้นที่ท่องเที่ยวเพื่อสร้างการรับรู้ในด้านการท่องเที่ยวสามารถทำได้หลากหลายวิธีการ โดยผู้วิจัยคิดว่าการพัฒนาสื่อประชาสัมพันธ์เป็นช่องทาง การสื่อสารที่ช่วยส่งเสริมอัตลักษณ์ของพื้นที่ท่องเที่ยวได้อย่างยั่งยืน ในประเด็นการสร้างภาพลักษณ์ที่ดีแก่ชุมชน คือการที่แหล่งท่องเที่ยวให้ความสำคัญต่อการดูแลความปลอดภัยของนักท่องเที่ยว สอดคล้องกับ Yuthavorawit (2022) ได้ศึกษาเรื่อง การศึกษาโมเดลการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน พบว่า การจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านน้ำราบต้องมีการพัฒนา 4 ด้าน เพื่อการนำไปสู่การจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืน ประกอบการจัดการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวของชุมชน เพื่อให้เป็นที่รู้จักและนำไปสู่การเพิ่มปริมาณนักท่องเที่ยวที่เข้ามา รวมถึงความสามารถของชุมชนในการสร้างความมั่นใจแก่นักท่องเที่ยว ด้วยการให้การดูแลด้านความปลอดภัยแก่นักท่องเที่ยวตลอดระยะเวลาที่เข้ามาท่องเที่ยว ในประเด็นผู้นำชุมชนจะต้องทำให้พื้นที่ท่องเที่ยวของตนเองเป็นที่รู้จักด้วยการหาเครือข่ายทั้งภาครัฐและภาคเอกชน เพื่อให้การสนับสนุน สอดคล้องกับ Sookprung et al. (2019) ได้ศึกษาเรื่องบทบาทของหน่วยงานภาครัฐที่มีต่อการท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติอย่างยั่งยืนในพื้นที่น้ำตกแก่งลำดวน อำเภอสำโรง จังหวัดอุบลราชธานี พบว่า บทบาทของหน่วยงานภาครัฐที่มีต่อการท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติอย่างยั่งยืนในพื้นที่น้ำตกแก่งลำดวน อำเภอสำโรง จังหวัดอุบลราชธานี สรุปได้ 5 บทบาท ดังนี้ 1) การประชาสัมพันธ์ 2) การจัดสรรการใช้ประโยชน์จากแหล่งท่องเที่ยวสาธารณะ 3) การเผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร 4) การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ และ 5) การวางแผน และในประเด็นการให้ความสำคัญกับการท่องเที่ยวที่ไม่ส่งผลกระทบต่อธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมภายในชุมชนที่เป็นเสมือนเอกลักษณ์ของแต่ละพื้นที่ที่ดำเนินมาอย่างยาวนาน สอดคล้องกับ Kaewchoo (2021) ได้ศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมนักท่องเที่ยวแบบ New Normal หลังการแพร่ระบาดของโควิด 19 พบว่า ปัจจัยด้านทัศนคติต่อการแพร่ระบาดโควิด-19 มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมนักท่องเที่ยวแบบ New Normal หลังเกิดการแพร่ระบาดโควิด-19 ซึ่งมีความสอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ และยังมีความสอดคล้องกับทฤษฎีพฤติกรรมนักท่องเที่ยววิถีใหม่ ดังนี้ 1) Booking คือการติดต่อวางแผนล่วงหน้าก่อนการเดินทาง 2) Environment คือการใส่ใจต่อธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมภายในแหล่งท่องเที่ยว 3) Safety มองความปลอดภัยทั้งของตนเองและผู้อื่นเป็นเรื่องสำคัญ 4) Technology ใช้เทคโนโลยีที่มีเพื่อให้ประสบการณ์การท่องเที่ยวสนุกและมีคุณค่ามากยิ่งขึ้น

ด้านที่ 2 ด้านศักยภาพของระบบสาธารณูปโภคและสิ่งอำนวยความสะดวก ในประเด็นแหล่งท่องเที่ยวจะสามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวได้ด้วยการมีเส้นทางการเข้าถึงที่มีความสะดวกปลอดภัย สอดคล้องกับ Visadsoontornsakul et al. (2020) ได้ศึกษาเรื่อง แนวทางการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวโดยชุมชน จังหวัดนครราชสีมา พบว่า การเดินทางภายในจังหวัดระหว่างแหล่งท่องเที่ยวยังขาดระบบการขนส่งที่ดี ซึ่งต้องได้รับการปรับปรุงพัฒนาให้ดีขึ้น เพราะถือเป็นโครงสร้างพื้นฐานที่จะสนับสนุนให้เกิดการเดินทางระหว่างชุมชนให้มากขึ้น จึงจะสามารถอำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยวได้ ในประเด็นที่ชุมชนต้องมีการจัดการสิ่งปฏิกูลภายในชุมชนอย่างเป็นระบบพร้อมกับการบำรุงรักษาทรัพยากรด้านการท่องเที่ยวให้อยู่ในสภาพพร้อมใช้งานตลอดเวลา สอดคล้องกับ

Chompoopanya and Rojanatrakul (2022) ได้ศึกษาเรื่อง การพัฒนาศักยภาพชุมชนแบบมีส่วนร่วมสู่ชุมชนท่องเที่ยวที่ยั่งยืน พบว่า กระบวนการการพัฒนาศักยภาพชุมชนแบบมีส่วนร่วมสู่ชุมชนท่องเที่ยวที่ยั่งยืน จะกระตุ้นและจูงใจให้คนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมอย่างยั่งยืนควรดำเนินการ ดังนี้ 1) การพัฒนาศักยภาพชุมชนด้วยการดูแลและพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว 2) มีการเก็บข้อมูลจากนักท่องเที่ยวเพื่อสอบถามความต้องการ 3) มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างชุมชน และ 4) อาศัยการร่วมมือจากทุกภาคส่วน

ด้านที่ 3 ด้านศักยภาพการให้บริการของแหล่งท่องเที่ยว ในประเด็นผู้นำชุมชนต้องให้การฝึกอบรมแก่บุคลากรผู้ให้บริการภายในแหล่งท่องเที่ยวอย่างสม่ำเสมอเพื่อประสิทธิภาพการให้บริการอย่างมืออาชีพ สอดคล้องกับ Dechtongkam (2023) ได้ศึกษาเรื่อง การพัฒนาศักยภาพแหล่งท่องเที่ยววิถีชุมชนเชิงสร้างสรรค์สู่ความยั่งยืน กรณีศึกษา: ชุมชนริมน้ำเจ้าพระยา บ้านเกาะเกิด จังหวัดพระนครศรีอยุธยา พบว่า แนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยววิถีชุมชนเชิงสร้างสรรค์สู่ความยั่งยืน ประกอบไปด้วย 5 ด้าน ดังนี้ 1. การพัฒนาองค์ประกอบทางกายภาพของแหล่งท่องเที่ยวเพื่อสร้างการบริหารงานให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น 2. การพัฒนาศักยภาพของบุคลากรทางการท่องเที่ยว ด้วยความรู้ และสร้างทักษะ 3. สร้างกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์เพื่อสร้างความแปลกใหม่และใช้ดึงดูดนักท่องเที่ยว 4. การพัฒนารูปแบบการสื่อสารทางการตลาดเพื่อสนับสนุนการท่องเที่ยวในชุมชน และ 5. การพัฒนาความร่วมมือกับภาครัฐ และภาคเอกชน รวมถึงผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวชุมชนเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวของชุมชนให้มีประสิทธิภาพ

ด้านที่ 4 ด้านศักยภาพ ด้านความโดดเด่นเป็นอัตลักษณ์และกิจกรรมการท่องเที่ยว ในประเด็นย่อย ชุมชนจะต้องหาจุดแข็งของตนเอง เพื่อพัฒนาเป็นความโดดเด่นเพื่อใช้ในการประชาสัมพันธ์ให้เป็นที่รู้จักแก่นักท่องเที่ยว สอดคล้องกับ Polyothee et al. (2022) ได้ศึกษาเรื่องแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืน กรณีศึกษา ชุมชนไทรดำ บ้านนาป่าหนาด อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย จากการพิจารณาตามองค์ประกอบของแหล่งท่องเที่ยว โดยภาพรวม พบว่า ด้านการบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยว ชุมชนมีศักยภาพในการนำเอาวัฒนธรรมมาพัฒนาต่อยอดเพื่อสร้างความโดดเด่นเป็นสิ่งที่ดึงดูดใจแก่นักท่องเที่ยวเพื่อสร้างความหลากหลายอย่างน่าสนใจแก่นักท่องเที่ยว

สรุปผล

ชุมชนบ้านหัวอ่าว อำเภอสามพราน และ ชุมชนตลาดบางหลวง รศ.122 ถือเป็น 2 ชุมชน ที่มีศักยภาพในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน ด้วยความโดดเด่นของพื้นที่ และศักยภาพของผู้นำชุมชนในการผนึกความร่วมมือสามัคคีของคนในชุมชน เพื่อการบริหารจัดการการท่องเที่ยวในชุมชนของตนเอง เพื่อวัตถุประสงค์ในการสร้างรายได้แก่คนในชุมชน และอนุรักษ์ความเป็นท้องถิ่นดั้งเดิมให้ยังคงอยู่ โดยงานวิจัยนี้เป็นการพัฒนาต่อยอดให้การดำเนินงานของชุมชนที่มีศักยภาพอยู่แล้วได้มีแนวทางพัฒนามากยิ่งขึ้นด้วยนำ “กลยุทธ์การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพและอาหารโดยชุมชนจังหวัดนครปฐม” ไปใช้ดำเนินงาน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1. คนในชุมชน/คนในพื้นที่ โดยคณะทำงานของผู้นำชุมชนต้องมีความใกล้ชิดกับคนในชุมชนเป็นอย่างดี มีการนัดหารือเพื่อพูดคุย เพื่อรับทราบประเด็นปัญหาที่เป็นอุปสรรคในการดำเนินงานของการท่องเที่ยวในชุมชน รับฟังข้อคิดเห็น ข้อเสนอแนะของคนในชุมชน พร้อมทั้งหาแนวทางพัฒนาปรับปรุงให้การดำเนินงานมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น อีกทั้งควรมีการจัดการอบรมเพื่อให้ความรู้แก่คนในชุมชนอย่างสม่ำเสมอ

2. หน่วยงานภาครัฐ ถือเป็นผู้สนับสนุนให้การท่องเที่ยวโดยชุมชนสามารถดำเนินการได้อย่างต่อเนื่องและมีประสิทธิภาพ ผ่านการวางแผนในระดับนโยบายทั้งนี้เพื่อเป็นการสนับสนุนการท่องเที่ยวโดยชุมชนให้เป็นที่รู้จัก เช่น การจัดงานอีเว้นท์ การจัดเทศกาลหรือกิจกรรมเฉพาะพื้นที่เพื่อเป็นการโฆษณาประชาสัมพันธ์ทำให้ชุมชนเป็นที่รู้จัก และช่วยดึงดูดนักท่องเที่ยวทั้งในจังหวัด จังหวัดใกล้เคียง รวมถึงนักท่องเที่ยวที่มีความสนใจในรูปแบบการท่องเที่ยวโดยชุมชนในพื้นที่ดังกล่าว

3. ภาคเอกชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งคือธุรกิจที่มีเกี่ยวข้อง เชื่อมโยง และสัมพันธ์กับรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพและอาหารโดยชุมชน เช่น ธุรกิจโรงแรมที่พักในจังหวัดนครปฐมเพื่ออำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยวที่มีความประสงค์จะพักค้างคืน ธุรกิจด้านการเกษตรเพื่อการสนับสนุนองค์ความรู้ด้านการทำเกษตรอินทรีย์ให้มีความยั่งยืนและมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น และธุรกิจเอกชนอื่น ๆ ที่สามารถให้การสนับสนุนแก่ชุมชน ทั้งด้านงบประมาณ องค์ความรู้ และ เครื่องมืออุปกรณ์ ทั้งนี้เพื่อการสร้างความยั่งยืนของการท่องเที่ยวโดยชุมชน

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาการเชื่อมโยงการท่องเที่ยวในชุมชนกับพื้นที่ใกล้เคียงเพื่อเพิ่มความสนใจของกิจกรรมการท่องเที่ยวและสามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวได้มากยิ่งขึ้น

2. ควรศึกษาเพื่อพัฒนาระบบการทำงานของคนภายในชุมชนเพื่อสนับสนุนการท่องเที่ยวโดยชุมชนให้มีความยั่งยืน

3. ควรศึกษาแนวทางการสร้างอัตลักษณ์แก่ชุมชน สร้างเรื่องราวของพื้นที่ท่องเที่ยวให้มีความน่าสนใจ ตลอดจนการสร้างรูปแบบการท่องเที่ยวที่แปลกใหม่ สามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวกลุ่มใหม่ได้

องค์ความรู้ใหม่

การวิจัยนี้ศึกษาด้วยการทำการสนทนากลุ่มย่อย ได้ข้อสรุปเพื่อกำหนดกลยุทธ์การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพและอาหารโดยชุมชนจังหวัดนครปฐม โดยแบ่งออกใน 4 ด้าน ได้แก่ ด้านที่ 1 ด้านศักยภาพการบริหารจัดการของแหล่งท่องเที่ยว ด้านที่ 2 ด้านศักยภาพของระบบสาธารณูปโภค สิ่งอำนวยความสะดวก ด้านที่ 3 ด้านศักยภาพการให้บริการของแหล่งท่องเที่ยว ด้านที่ 4 ด้านศักยภาพ ด้านความโดดเด่นเป็นอัตลักษณ์และกิจกรรมการท่องเที่ยวและได้ระบุนายละเอียดของทั้ง 4 ด้าน ดังภาพ

ภาพที่ 1 กลยุทธ์การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพและอาหารโดยชุมชน จังหวัดนครปฐม

Figure 1 Strategies to Develop Wellness and Gastronomy Tourism by Communities, Nakhon Pathom province

จากโมเดลดังกล่าวทำให้ทราบว่า ประสิทธิภาพของการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนให้เกิดประสิทธิภาพได้ ประกอบด้วยองค์ประกอบที่หลากหลาย ซึ่งสัมพันธ์กับคุณสมบัติพื้นฐานของบริบทแต่ละพื้นที่ที่มีจุดอ่อนและจุดแข็งที่แตกต่างกันออกไป โดยกลยุทธ์ทั้ง 4 ด้าน เป็นเพียงการกำหนดกรอบของกลยุทธ์อย่างกว้าง ๆ จากนั้นแต่ละพื้นที่ท่องเที่ยวต้องมีการระดมความคิดเพื่อหาแนวทางร่วมกัน ทั้งผู้นำชุมชน คนในชุมชนที่มีส่วนเกี่ยวข้องด้านการท่องเที่ยว และหน่วยงานจากภาครัฐ-ภาคเอกชนที่เกี่ยวข้อง ซึ่งพร้อมให้การสนับสนุนด้านการท่องเที่ยว เพื่อพัฒนาให้การจัดการท่องเที่ยวในพื้นที่ของตนเองเป็นไปได้อย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืนได้

References

- Bangkokbiznews. (2024). *Public Health, It is Expected that by 2024 "Health Tourism" will grow by leaps and bounds of \$1 trillion*. Bangkokbiznews.
<https://www.bangkokbiznews.com/social/1006474>

- Chompoopanya, A., & Rojanatrakul, T. (2022). The development potential of the community in participant model to sustainable tourism community. *Journal of Modern Learning Development*, 7(8), 414–430. <https://so06.tci-thaijo.org/index.php/jomld/article/view/256695>
- Dechtongkam, K. (2023). Potential development of creative community-based tourist attractions for sustainability: A case study of Ban Kohkerd Chao Phraya Riverside Community, Phranakhon Si Ayutthaya Province. *Journal of Ayutthaya Studies*, 15(2), 65–79. <https://so02.tci-thaijo.org/index.php/jas/article/view/262325>
- Fleetwood, D. (2021). *What is an online focus group? An in-depth guide including examples, types, and steps with advantages*. Questionpro. <https://www.questionpro.com/blog/online-focus-group/>
- Harwood, L., Ridley, J., Wilson, B., & Laschinger, H. K. (2010). Occupational burnout, retention and health outcomes in nephrology nurses. *CANNT Journal = Journal ACITN*, 20(4), 18–23. <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/21319579/>
- Kaewchoo, P. (2021). *Factors influencing change in new normal tourism behavior after COVID-19* [Master's thesis, Ramkhamhaeng University].
- Manirochana, N. (2017). Community based tourism management. *International Thai Tourism Journal (JITT)*, 13(2), 25–46. <https://so02.tci-thaijo.org/index.php/jitt/article/view/113060>
- Office of the National Economic and Social Development Council. (2020). *Sufficiency economy village model Ban Hua Ao, Sampran, Nakhon Pathom*. Office of the National Economic and Social Development Council. <https://sdgs.nesdc.go.th>
- Polyothee, M., Nuniem, S., & Sakulvanichcharoen, S. (2022). Sustainable community-based tourism development guideline: A case study of Tai Dam Community at Ban Na Pa Nard, Chiang Khan District, Loei Province. *Journal of International and Thai Tourism*, 18(1), 1–25. <https://so02.tci-thaijo.org/index.php/jitt/article/view/254270>
- Sarobon, S. (2013). *Biological-based economy: A body of knowledge and community-based management in the upper northern of Thailand*. Maejo University.

- Sookprung, W., Kasamsuk, S., & Odthon, A. (2019). Role of public organizations towards the development of sustainable nature-based tourism in Kaenglamduan waterfall area, Amphoe Nam Yuen, Ubon Ratchathani Province. *Journal of Management and Development Ubon Ratchathani Rajabhat University*, 6(1), 79–95. <https://so06.tci-thaijo.org/index.php/JMDUBRU/article/view/203210>
- The Government Public Relations Department. (2023). *Today we come to get to know the model sufficiency economy village, Ban Hua Ao, Sam Phran District, Nakhon Pathom Province*. The Government Public Relations Department. <https://www.prd.go.th/th/content/category/detail/id/31/iid/225691>
- Tourism Authority of Thailand. (2024). *Bang Luang Market R.S.122*. Tourism Authority of Thailand. <https://thai.tourismthailand.org>
- Tourism Authority of Thailand. (2024). *Wellness tourism: When good health is an opportunity for tourism*. Tourism Authority of Thailand. <https://tatacademy.com/th/articles/article/1f96f700-896a-4f19-845f-f39e00ccf650>
- Treethanya, P., & Kampangkeaw, N. (2022). Development of media public relations for cultural tourist site in the periphery central region. *Journal of Buddhamagga*, 7(2), 22–35. <https://so01.tci-thaijo.org/index.php/bdm/article/view/246469>
- Visadsoontornsakul, P., na Thalang, C., Tungbenchasirikul, S., & Jittithavorn, C. (2020). Potentiality development approach for community-based tourism in Nakhon Ratchasima Province. *The Journal of Development Administration Research*, 10(3), 22–33.
- Yuthavorawit, C. (2022). *Studying community-based tourism management model for sustainability tourism development*[Master's thesis, College of Management Mahidol University].